

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
Mevrouw S.A.M. Dijkma
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Binnenhof 22
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070-312 92 00
fax 070-312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 2 mei 2017

betreft Vragen over het voorstel voor een verordening tot reductie van broeikasgasemissies van luchtvaartuigen

ons kenmerk 160865.01u

Geachte mevrouw Dijkma,

De leden van de vaste commissies voor Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel voor een verordening tot reductie van broeikasgasemissies van luchtvaartuigen¹ (hierna: verordening), dat op 3 februari 2017 is gepubliceerd door de Europese Commissie. Tevens hebben zij met belangstelling kennisgenomen van het daarbij behorende BNC-fiche².

Inleiding

De **PVV**-fractieleden hebben met belangstelling kennisgenomen van de verordening en hebben naar aanleiding daarvan nog een aantal vragen.

De leden van de **PvdD** hebben met belangstelling kennisgenomen van de verordening en het BNC-fiche met een positieve beoordeling ten aanzien van de subsidiariteit. Deze leden delen de opvatting van de regering dat het klimaatbeleid, zeker voor een internationaal opererende sector zoals de luchtvaart, niet uitsluitend nationaal geregeld moet worden. Zij vinden dat de EU moet innemen in het maken van mondiale, bindende afspraken over het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen en over maatregelen om opwarming van de aarde te stoppen. Dit ontslaat Nederland echter niet van de verplichting om op een goede manier invloed uit te oefenen op internationale besluitvorming en ook op nationaal niveau waar mogelijk doeltreffende maatregelen te nemen teneinde de internationale klimaatdoelstellingen, zoals afgesproken in Parijs, te bereiken en de noodzakelijke versnelling in CO₂-reductie te realiseren. De PvdD-fractieleden verlangen daarom een stevig Nederlands standpunt richting Europese en internationale besluitvorming. In dit kader hebben zij enkele vragen aan u.

*Vragen en opmerkingen van de leden van de **PVV**-fractie*

Carbon Ofsetting and Reduction Scheme for International Aviation (hierna: CORSIA) is erop gericht om de groei van de CO₂-emissies door de internationale luchtvaart vanaf 2020 te com-

¹ E-dossier E170013, te raadplegen op:
https://www.eerstekamer.nl/eu/edossier/e170013_voorstel_voor_een.

² Kamerstukken I 2016/17, 22 112, HL.

datum 2 mei 2017

ons kenmerk 160865.01u

blad 2

penseren via specifiek gedefinieerde en goedgekeurde emissiereductieprojecten. Aan wat voor projecten moeten de PVV-fractieleden hierbij denken?

Welke maatregelen neemt de Nederlandse regering om zelf emissieluw te reizen?

De Europese Commissie verlengt de vrijstellingen binnen het EU Emissions Trading System (hierna: EU ETS) voor luchtvaart voor kleine niet-commerciële vliegtuigexploitanten tot 2030. Waarom wordt er onderscheid gemaakt tussen commercieel en niet-commercieel?

Op welke wijze werken de maatregelen betreffende het emissieluw maken van reizen en mobiliteit door in de groei van de burger- en vrachtluchtvaart?

In hoeverre is er sprake van een gelijk speelveld voor de luchtvaartmaatschappijen voordat het wereldwijde ETS-emissiesysteem van kracht wordt in 2021? Binnen het beperkte EER³ ETS-systeem worden Europese luchtvaartmaatschappijen op kosten gejaagd terwijl niet-Europese luchtvaartmaatschappijen nog jaren zonder enige vorm van verplichtingen CO₂ kunnen uitstoten. Graag vragen de PVV-fractieleden een nadere toelichting hierop.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

In de verordening wordt een voortzetting van het beperkte toepassingsgebied ('*stop-the-clock*') voor het EU ETS-systeem voorgesteld. Met deze wijziging blijft het EU ETS alleen voor intra-Europees vliegverkeer gelden en niet voor internationale vluchten van en naar Europa. Zonder deze wijziging zou het EU ETS weer gaan gelden voor vluchten tussen de EU en derde landen. De Europese Commissie en de regering geven aan dat het handhaven van het volledige toepassingsgebied verstorend zou kunnen werken op het mondiale proces van implementatie van CORSIA en dat blijvende beperking van het toepassingsgebied de International Civil Aviation Organization (hierna: ICAO) ruimte zal geven om de nodige nog ontbrekende regels voor de uitvoering van CORSIA vast te stellen.

De implementatie van CORSIA mag volgens de regering niet in gevaar worden gebracht door terug te keren naar de uitgebreide versie van het EU ETS, waaraan dan alle vluchten vanuit derde landen zouden moeten voldoen. De PvdD-fractieleden missen een nadere motivering en vragen u toe te lichten waarom een uitbreiding van het gebied verstorend zou kunnen werken. Indien er toch wordt gekozen voor de voortzetting van het ETS-systeem tot 2021, waarom dan niet het bredere toepassingsgebied hanteren richting nadere bindende afspraken over CO₂-reductie in de luchtvaart?

Een deel van het Europees Parlement (*ENVI Committee*⁴) is negatief kritisch over het bereikte resultaat in de ICAO en vindt dat Europa aanvullende eisen moet stellen. Het Europees Parlement is van mening dat CORSIA niet toereikend is om aan de reductiedoelen te voldoen en vindt dat EU ETS daarin een belangrijke rol zou moeten spelen. Wat doet u met dit signaal?

³ Europese Economische Ruimte.

⁴ De Commissie Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid van het Europees Parlement.

datum 2 mei 2017

ons kenmerk 160865.01u

blad 3

Gezien de voorgestelde wijziging, worden tot 2021 geen extra maatregelen getroffen om CO₂-emissies door luchtvaart te reduceren. Daarnaast is de voorspelling dat het aantal internationale vluchten de komende decennia zal verdubbelen. Onderzoeksbureau CE Delft heeft gekeken naar de uitstoot door schepen en vliegtuigen die reizen vanuit en naar Nederland. Daarvan is de helft genomen en dat is opgeteld bij de huidige Nederlandse CO₂-uitstoot. Dat heeft geleid tot een verdubbeling van het cijfer. Er zijn vooruitstrevende maatregelen nodig om deze CO₂-uitstoot te reduceren.⁵

De PvdD-fractieleden vinden het opvallend dat de Europese Commissie weliswaar een globale *impact assessment* heeft gedaan voor wat betreft de CO₂-reductie, maar dat onduidelijk blijft of deze maatregelen afdoende zijn om de reductiedoelstellingen te behalen. Ook verbaast het deze leden dat u geen enkele *impact assessment* gedaan lijkt te hebben wat betreft de gevolgen van het beperkte toepassingsgebied en vrijstelling van niet-commerciële kleingebruikers voor het bereik van de Nederlandse klimaatdoelstellingen (wel wat betreft de financiële consequenties). Kunt u helder aangeven wat de gevolgen zijn van de handhaving van het beperkte toepassingsgebied voor het bereiken van de klimaatdoelstellingen? Acht u het voortzetten van het bestaande beleid genoeg om in 2020 een reductie van 25% CO₂ ten opzichte van 1990 in Nederland te behalen? Graag ontvangen de PvdD-fractieleden een onderbouwing. Zo niet, kunt u aangeven welke aanvullende maatregelen u gaat nemen om de CO₂-reductie in de luchtvaart te versnellen en op welke termijn?

Het EU ETS-systeem werkt al jaren niet, omdat er te veel rechten in omloop zijn. Dat drukt zowel de prijs als de motivatie om schoner te produceren. CORSIA biedt een kans om productie-maatregelen op een andere manier te treffen en het ETS-systeem te hervormen. Op welke wijze zet u zich in voor de afschaffing van het ETS-systeem en voor bindende reductiemaatregelen? Zolang het ETS nog bestaat, kan het worden hervormd waardoor het wel functioneert, bijvoorbeeld door het plafond jaarlijks met 3,5% naar beneden te brengen en een drempelwaarde in te voeren bij de veiling. Blijft het bod onder de drempelwaarde of is er geen vraag, dan worden de rechten van de markt gehaald. De opbrengst van de veiling kan ten goede komen aan een fonds voor de financiering van klimaatmaatregelen. Ook kan worden gerealiseerd dat Europese spelers niet langer emissierechten mogen kopen buiten de EU.

De regering acht het van belang dat de ervaringen vanuit het EU ETS gebruikt worden voor de vormgeving en implementatie van CORSIA en dat erop ingezet wordt dat er uiteindelijk een goede overgang komt van het EU ETS naar CORSIA. De regering geeft tevens aan dat een systeemkeuze voor de periode na 2021 zal volgen zodra er meer duidelijkheid is over de aard en inhoud van de juridische instrumenten onder CORSIA en de deelname van de internationale partners hieraan. Welk standpunt neemt u in ten aanzien van de (on)wenselijkheid van het voortzetten van het ETS-systeem? Welke inspanningen zijn geleverd en gaan geleverd worden om reductiemaatregelen in de luchtvaart werkelijk effectief en toereikend te maken? Bent u bereid te bezien wat een accijns op kerosine zou kunnen bewerkstelligen wat betreft CO₂-reductie en de Kamer hierover te rapporteren?

⁵ http://www.ce.nl/publicatie/klimaatbeleid_voor_mobiliteit_op_de_kaart/1909.

datum 2 mei 2017

ons kenmerk 160865.01u

blad 4

De verordening spreekt over voorbereidende maatregelen met betrekking tot de implementatie van CORSIA. Welke voorbereidingen worden met deze verordening precies getroffen?

In Montreal is vastgelegd dat de internationale luchtvaartsector de toename van CO₂ vanaf 2020 gaat compenseren. Met CORSIA is klimaatneutrale groei niet meteen vanaf 2020 geregeld. Om te voorkomen dat daardoor de 1,5/2 graden-doelstelling niet wordt gehaald, zullen andere sectoren extra CO₂ moeten reduceren. Welke andere sectoren acht u in staat om meer CO₂ te reduceren en op welke wijze gaat u zich daarvoor inzetten? Is bij gebreke aan adequate maatregelen tot CO₂-reductie overwogen de reductie te zoeken in de beperking van CO₂-equivalenten, zoals de beperking van methaanuitstoot in andere sectoren?

Tot slot

De leden van de vaste commissies voor Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 2 juni 2017.

Hoogachtend,

Prof. dr. E.M. Sent
Voorzitter van de vaste commissie
voor Infrastructuur, Milieu en Ruimtelijke Ordening

A.M.V. Gerkens
Voorzitter van de vaste commissie
voor Economische Zaken